

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 2.

Београдъ 11. Јануара.

1846.

И Д Е А Л Ъ.

Vielleicht ein Mädchen, welches auch edel ist,
 Wird, meiner Lieder Hörerin, um sich her
 Die edlen ihrer Zeit betrachten,
 Und mit der Stimme der Wehmuth sagen:
 O! lebte der noch, welchem so tief das Herz
 Der Liebe Macht traf! — —

Klopstock.

Текъ засине у љубкости райској
 љубаве ми зрачакъ бледосийный,
 Ахъ! засине, па посухни опетъ
 И — ужитка нема за тренутка!
 Око себе еднакъ савиљућ'
 Маглуштине ноћи непровидне —
 Ђдва блистомъ велебна прозора
 Онъ просвити — зрачакъ одъ љубави.
 Ха, мене е у зори живота
 Байноостъ неба къ грудма пригрлила,
 И пре мене мов с' жиће диже
 Буйнимъ летомъ у чисте модрине,
 Обричући дивне будућности
 Сапутница варљива ми нада!
 У трезвеномъ фантаз'е сумрачу
 Идеалъ ми красанъ на умъ пане
 (Нѣга незна земля и круглина):
 Надъ желим' ми еданъ Богъ стаяше
 И нѣгова руменяста уста
 Просипаше вѣчно осмѣванѣ.
 Недужностъ му и ведро пролеће
 Покриваше румень и образе:
 А са дуге са злаћане косе
 Докъ се сладки санци силазише —
 Сунца свѣтомъ блиста'у му очи!

Вѣров'о самъ нади варалици —
 Бсамъ тужанъ полуспаваћивий

Нхой вѣров'о ка' и безъ памяти,
 И пратио жемъ ми безкраине
 Съ предвѣчнога желим' упоредо!
 Садъ узъ арчу мою не'дѣшену
 Мал' што тја незабруи пѣсма,
 И олюю равно налюѣеномъ
 Мал' ме нѣзинъ пламень необузе;
 Поремети с' васцѣла натура —
 И съ челюсчу надъ нѣомъ разяженомъ
 Страовита грозьла е пропасть;
 Одсвудъ землю снѣгъ сараню;
 Све бы ладно к'о и студень иста;
 Текъ я еданъ горѣ у пламену
 У пламену блудеѣе љубави.
 И — и блистѣ се опетъ измолю,
 Блистѣ, кои 'но давно изчекива
 Цвилеѣе ми срце раздерано:
 Виѣ... незнамъ... красностъ е божеска —
 Небесни и одъ неба самогъ
 Бы іой оганъ пламени очію;
 Пурпур-устне чарѣ іой просѣца'у;
 А образе ярне украша'у
 Двѣ ружице никда невениве!!

Милко моя, мое очи црне,
 Свако билло пуна срца мога,
 Свакиј уздїи твой е до вѣкѣ вѣка!
 Текъ разблуда та и пожеланѣ
 Гробъ си копа, а собственомъ рукомъ
 Тка и засторѣ трипутъ грдны мука.
 К'о полуси кадъ задркчу пусти;
 Кадъ у коштацъ груну облачне
 Кршина ребра раздробитѣе, мыслимъ —
 И тавниномъ землю заогриу;
 Громъ заурлав' пруйнутѣе се тада —
 А у гори овчарѣ кодъ оваца,
 У усти му фрула умукнула, —
 Дѣше главу... онај незгоди га,
 Већъ драго нѣг' у раста се стриче

Смогитляв' га на землицу црну:
 Мене тако стра' — громъ — напопао:
 Неста Милке, неста срца Ђорђу.
 Мука данъ ми, мука ноћ постаде!
 Я неживимъ ахъ! неживимъ више,
 До умрети само одоцнѣвамъ.
 Юй! оће л' ми што скоріе кости
 Сгрлат' рака, кућа необична?
 Еръ е мирно — мирно уживанъ
 Надземнога свѣта и живота!!!

Райковићъ.

ЛЕПЪ ПРИМЪРЪ ДОБРОЧИНСТВА И БЛАГОДАРНОСТИ.

Кои добро чини, и милостинъ на све стране дели, тай у плодну землю просипа семе, кое, ако и не свагда единако, пре ил' после извѣстанъ доноси плодъ. Како лако и еданъ одъ сиромашни и манъи людій при неповольной ереће промъни може намъ онаку исту помоћъ принети, каквомъ смо мы нѣга у срећнимъ околностима наодећисе — предусрели!

Ове е истине искусство већъ хиляду пута потврдило, као што ће на то и ова истина и трогателна приповедка читателъ опоменути.

Некій богатъ младъ Генуезаць остави свое отечество, съ томъ намеромъ, да са асномъ најзнатнѣ Италиѣ вароши пооди. У Ливорну у Тоскани мало подуже забави се, да ову знатну и прекрасно саграђену на мору варошь — кое е пристаниште као неко стециште своју морепловећи народа — са разнимъ у нъой наодећимъ се достопамятностима прилѣжно посмотри. Ништа га овде нѣ тако тронуло, као некій брой заробљены Турака, кое су жители ови на езеру добыли, или купили, и кои су Турцима, макаръ да съ нима онако свирѣпо, као што са Християнима раде, поступали нѣу, у робски окови савети служили. Изъ сажалѣни приближи се нашъ младый Генуезаць овимъ несрећнымъ, и неке одъ нѣи обдари. — После тога некій данъ види онъ, да еданъ одъ ти бѣдны робова насрамъ прозора нѣговога стои, и као да одъ тежкогъ рада утрућенъ и ослабљенъ више се ни съ места помаћи неможе, најпосле, кадъ никога около себе видѣо нѣ, сасвимъ ожаловѣнъ на землю се спусти. Нашъ младый путникъ гледао е тога Турчина подуже,

нескидаюћи очію съ нѣга. Лице тога заробљеника, нѣгово удисанъ, и сузе, кое су му поточнокъ низъ образе текле, довольно су му засвѣдочавале, да е судба овога роба може быти жалостнија него други нѣму равны, или, да е онъ вальда у такомъ станію роћенъ, кое му судбину садашню тако чемерномъ чини. —

Несрећный Турчинъ приповеди му садъ тихимъ гласомъ, да онъ нѣ сасвимъ нискога стана, и како е онъ некимъ несрећнымъ случаемъ у руке Християна пао. Хтеде и далъ говорити, али осећаня найдубљъ жалости вежу му ѣзыкъ: Отаць на смрти, супруга вѣрна, и четворо любезне дѣчице, па іошть осимъ тога и знатно нѣгово имаѣ, кое е онъ све са слободомъ своіомъ изгубіо, сва та такому се садъ живо представе, и душу му узнемире, да е текъ едѣ на питаня овогъ судбомъ нѣговомъ тако яко тронутогъ Генуезца одговарати могао. Каже му дакле, да е на путу, кадъ се свомъ умирућемъ отцу враћао, ухаћенъ быо, и некомъ трговцу у Ливорно продать. —

Садъ нашемъ путнику сузе потеку, и онъ га іошть болъ обдари, желећи му срдачно поправљѣнъ нѣговога жалостнога стана, одпусти га. Но онъ се са тимъ нѣ задовољіо, што га е обдаріо; онъ е све единако мысліо на приповедку тога несрећнога роба, и колико е више о нѣговомъ станію мысліо, толяко се све већа и већа у нѣму желя рађала, да чини за нѣга и што више. Промысли се дакле, колико бы га стало нѣгово ослобоћенъ, и види, да га лако искупити може, ако се само мало устегне, и одъ онога задовольства, кое е онъ досада уживао, штогодъ закине; и одъ тога часа благородну ову намѣру у дѣло привести намысли, кое му е срећно за рукомъ испало тако, да е Турчину за 140. дуката слободу повратіо. —

Заробљеный о томъ іошть ништа нѣ знао, и овай му намысли самъ ослобоћенъ нѣгово обзнанити. Помыслимо, какву е при овой изненадной вѣсти заробљеный Турчинъ у души и срцу радость осећати морао. Падне предъ нѣга на землю, и ноге му е обгрлѣне целивао, називао га богомъ и избавителѣмъ своимъ, и са најсветимъ заклетвама уверавао га е, да ће му, како у отечество дође, то прѣва брига быти, да се издата за избављѣнъ нѣгово сумма у Ливорну, или у Генуи исплати. —

Не, рекне Генуезаць; я нисамъ то изъ никаквога користолюбія учиніо, и довольна ми е

зато награда оно задовољство, кое я у души мојой осећамъ. Ову мою награду немојте примити као заемъ какавъ, кои бы сте ми вратити обвезани были. А ако бы ми срце ваше башъ у дѣлу заемъ вратити зажелило, то васъ молимъ, учините вы то у вашемъ отечеству ововомъ или оноу Християнину, кои такво оплакива станѣ, изъ кога сте вы сада ослобођени. Кога дакле нађете, да заслужије ваше сажальнѣ и избавльнѣ, вы га тако предусретните, као што бы мене самога. —

Турчинъ садъ са најсветимъ заклетвама обећа, да ће све то испунити, и остави Ливорно, благосилаюћи свога благодѣтеля, и благодарећи му. —

Младый Генуезаць настави свой путь даль, и наипосле дође и у Венецію, онда одвехъ богату варошь на адриатическомъ мору. Овде е онъ чешће некога поодио трговца, кои е особитый пріятель нѣговога родителя быо, гди се са нећакыномъ истога упозна, кое е благообразно и учтиво владанѣ было печать нѣного изображенога духа и срца. — Што е дуже съ нѣоме веселе проводіо часе, тому се она све већма и већма допадала, и почитанѣ оно и пріятельство, коимъ е из-наипре ню предусретао, промени се у узаймну наклоность и любовь, тако, да е заключіо, срце и десницу нѣну придобити. — А и она имаюћи довольно прилике нѣга подобро познати, са согласіемъ уйца свога нѣ се дуго предомышляла, срце му и руку обећати. Она е была кѣи некога изъ Малте трговца, кои е, кадъ е ню брату у Венецію довео, и као драгій аманетъ препоручіо, у свой се повратіо островъ. —

Младый усрећеный Генуезаць обзнани садъ срећанъ тай изборъ любезне, коя е са любведостойнымъ свойствама и доста знатно иманѣ притяжавала, своје отцу, кои то одма са благословомъ одобри, и садъ заключи срећанъ овай паръ са дозвољнѣмъ уака сватове у Малти држати.

Садъ сви трое са најльпшимъ надеждама уђу у лађу. Ветаръ су удесанъ имали, и тако наскоро упазе каменитый, али неуморнымъ жителя трудомъ тако обдѣланъ островъ, да најлпшимъ плодовима изобилуе. — Већъ виде и прістаниште, и све су ближе и ближе томъ пло-или: али ето яда! Неки морски разбойници достигну ий, и лађу иймъ, коя тима злочинцима

противстати нѣ могла, отму. Одведу ий у малу Азію, и то у Смирну — најславнѣю трговачку варошь у Леванти — гди ий друга судба нѣ чекала, него бѣданъ животъ у турски робски онови. —

Текъ што овамо — у стециште са свію страна трговаца — стигну, изведу ий одма на пазаръ, гди се са робови као са марвомъ тргуе. — Помыслимо само на богатога венеціанскогъ трговца, и на овай паръ срећны, кои су мало пре у наручю најлпше земне среће почивали, а садъ се већ у овомъ ужасномъ налазе станю, и заиста мораю намъ сузе сажальня изъ очію полетити!!!

Млоги се Турци скупе, да робове пазаре. Између нѣи трое млада одъ 18. година дѣвица буде наипре одведена, и одъ свога горко тужећега любезника одтргнута. — За неколико дана све свое иманѣ, слободу, и свою любезну изгубити, то е таквыи грозне судбе ударъ, кои бы и наймужественіи духъ потрясао!! Генуезаць падне у очаянѣ, и у овомъ ядномъ сасвимъ изванъ себе станю купи га еданъ Турчинъ, коме се онъ збогъ свога узраста и младости сасвимъ допао быо. Но Турци са ришћанскимъ робовима као са марвомъ поступаю; тако и овай купаць доле оборену главу нашега горкомъ судбомъ сасвимъ пораженого Генуезца сурово горе дигне, да га у лицу посмотри. И кадъ му у лице добро погледи, највећа му радость душу и срце обузме — радость, коя се речма изказати неможе; еръ у овомъ срећномъ тренутку у истомъ младићу, когъ е као роба превунити хтео, познао е Турчинъ свога у Ливорну избавителя. — Оповнѣ томъ изненадномъ радощу нѣ могао ни речце прословити! —

То е быо онай Турчинъ, кога е младый Генуезаць пре 4. месеца изъ окова робски ослободіо. Садъ Турчинъ, кадъ свога благодѣля сасвимъ упозна, съ најтоплпма радости и благодарности чувтвама оповнымъ срцемъ падне предъ ноге свога благодѣтеля, и обгрливши га повиче: „Онаибольій Ришћанине! о највеликодушній и најблагородній мужу! та ево испуни ми милостиво небо желю, да вама иманѣ мое, животъ, и све, што ми е драго, жертвуемъ! Све е ваше: одяте, будите мой господаръ у Смирни; я ћу радостно вашъ робъ бити, као што самъ онога трговца у Ливорну быо.“ —

Овомъ особитомъ догађаю сви су се околостоећи Турци дивили, а и нашемъ младомъ Генуезцу срце одъ радости заигра, и онъ на ново оживи, али га е јошть судба његовы сапутника сневеселявала.

„Я немогу, проговори онъ, за то ваше благородно займа повраћанъ довљно вамъ благодарити: али слобода и животъ нису више за мене никакавъ даръ, ако мою любезну, и њѣнога почитованого уйца изгубити морамъ. Прву ми е еданъ одъ ваши служителя одтргао.“

Турчинъ га остави, да за његове любезне сапутнике разпыта, и нафришко се пунъ задовольства поврати са овимъ прерадостнимъ речма: „Желя е садъ ваша испунѣна, ерь я вамъ осимъ слободѣ и оно даемъ, за чимъ важе благородно срце чезне.“ —

Сынъ е Турчина овога младу Малтезкиню за послугу својой матери купио быо. И овай срећанъ пазаръ опоменуо е и Турчина на оно заклетвомъ потврѣно у Ливорну обећанъ, то есть, да неколико Ришћана ослободи. — Садъ су лако нашли и венеціанскога трговца; Турчинъ њй све искупи, и чинио е добровольно и прерадо све оне прама њима дужности, коѣ текъ најболѣмъ Ришћанину приличе. —

Садъ сви троѣ ослобођени оставе Азию, и срећно у премило отечество приспу, гди су у пуной мери највеће земно задовольство и срећу уживали, коя ѡймъ е у толико милія и слађа была, у колико су се чемерниѣ оны неволя и бѣда опоминjali, коѣ су већ претрпили. —

У Пешти

Еданъ Фрушкогораць.

РУССО И ВОЛТЕРЬ.

(Съ грчкога.)

Ова два велика мужа много су списали. Волтеръ се забавляо понавѣше съ поезіомъ, а Руссо съ моралнимъ и политическимъ списаніями, мудруюћи по свомъ начину. Ни еданъ ниѣ писао колико Волтеръ, а нитко ниѣ проиш-

нуо болѣ стваръ, него Руссо. Дивни породи оштроумія оба ова човека разпростреше по целой Европи велику просвѣту и разорише царство верозаконны прерадасуђеня и деспотизма. Одъ њѣ е цивилизація у Французкой добыла свой почетакъ, а одандѣ и промѣна политически общтина у Европи.

Волтеръ бѣше врло прѣтанъ у дружтву. Книге су списанѣ одъ најоштроумниѣ и најскоріѣ одговора његовы. Одъ прѣе јошть младости показао се любителѣмъ славе. О овой е мыслию, збогъ њѣ е дѣлао и свагда су му уши за њо отворене бѣле. Његова дѣла посвећивао е моћнымъ князевима, само едного славолюбія ради, оде е писао побѣдителяма царевиѣма, ласкао е папи и кардиналиѣма и имао е око себе читаво ято философа и филолога. Кадъ му е осамдесетъ година было, видіо е главу свою у театру увѣнчану и народъ узвучући и плѣскаюћи рукама, коѣ га тако силно побуди, да е повикао: „Одъ прекомѣрне радости, боимъ се да неумремъ.“ Али Руссо напротивъ немогаше предъ многима ни слова изустити. Спѣсатель Емилиа, Платонъ Французке, таки бы поруменіо и рѣчь прѣсѣкао. Невеселость, намрштено страшило његовогъ живота свудъ му е узастопце слѣдовало. То га мучаше и у гунгули градова и у усамљной пустинѣ. Ради њѣ избѣгаваше свако сношеніе съ великашима. Ради њѣ мрзіо е на общество а любіо е природу. „Кадъ ме видишь, да самъ болестанъ,“ говораше жени својой, „кадъ ме видишь, да самъ на смрти, изнеси ме на зелену ливаду, пакъ ѣу одма оздравити.“

Волтеръ обкруженъ великашима, уживаюћи сва удовольства богатства, проводіо е животъ на собствениѣ добраѣма и у великолѣпной кући. А Руссо усамљнъ, живкарећи одъ прекомерны трудовѣ свои, проводіо е простъ и сиромашанъ животъ. Два крѣвета, еданъ столъ и њѣке столице бѣле су му сво украшеніе кућевно. Удаљнъ одъ людѣй, слушаше само пѣніѣ његовы канарина и други птица, коѣ су му на прозоръ долазилѣ, да мрѣ одъ леба еду.

Обоѣ скончаю се едне исте годинѣ 1778. Но еданъ похита, да у Паризу умре, близу людѣй, за похвалаѣма кои е чезнуо; а другіѣ на пустомъ острову, удалнъ одъ людѣй, кои е хульнѣя презирао. —

Евтиміѣ Аврамовићъ.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатниѣ у Београду.